

פרק ב ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש כמ"ש ויפח באפיו נשמת

לקוטי פירושים

ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל ממש: בספר נשמת חיים מאמר שני פרק ט' מקשה על הנחה זו ובקושיות פשוטות ביותר, לפי דעתו.

והנה נוסף על הידוע שהלכה ככתראי בזמן, מפני שהם ראו הכתוב לפנייהם בספרים שונים ותירצו אותם, הנה בענינים הנ"ל - שהענין דמקור הנשמה וענינה הוא בסוג דסודות התורה וחכמת הקבלה, הנה על כגון דא - יש ללמוד מהכלל, דהלכה כזה שמדקדק ורגיל בענינים אלו.

ועל דרך מ"ש הרא"ש דהלכה כרב באיסורי וכשמואל בדינא לפי ששמואל הי' רגיל תמיד לפסוק דינים ולכן הי' מדקדק בהם ויורד לעומקן ומשכיל על כל דבר אמת.

ואם הנ"ל אמור בהנוגע לשמואל בפלוגתתו עם רב - הרי עאכו"כ בהנ"ל אשר בעל המחבר נשמת חיים הי' עסקן ידוע וגם חוקר, אבל בימיו לא נתפרסמה חכמת הקבלה, ועאכו"כ שלא נתבאר כדי צרכה, אף שבספרו נשמת חיים מביא כמה ענינים השייכים לזה.

(אגרות קודש ח"י ע' שג)

ממש: תיבת "ממש" - מוסיף אדה"ז על לשון הכתוב. וראה גם ספר שפע טל בהקדמה בארוכה.

(לקו"ש חל"א ע' 133 הערה 11)

ממעל ממש: במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (משנת תרח"ץ) מספר באריכות איך שהצ"צ התעמק בתיבות אלו, שהרי ממעל פי' העכער פון וואָס מ'זאָל ניט האַלטן, עלי' שאין למע' הימנו. וא"כ מהו ממש - ממשות, חוש המישוש, סתירה לזה. וענה לו אדה"ז: ממעל - רצוא, ממש - שוב.

והפירוש בזה לדעת: שעי' השוב הרי בזה מגלים בהנשמה שני הפכים: (א) ממשות, שייכות לענינים החוש המישוש. (ב) עילוי יותר גדול מכל עליות, וכידוע במעלת השוב על הרצוא.

(אגרות קודש ח"ד ע' רצא)

חלק אלקה ממעל ממש: שני פירושים-קצוות בזה: (א) שהנשמה היא "ממש" "חלק אלקה ממעל" (ולא דרגא שלמטה מזה), והעצם כשאתה תופס

בחלקו אתה תופס בכלו - קצה הכי עליון, (ב) "ממש" מלשון מישוש - מצד התלבשותה בגוף הגשמי שנתפס בחוש המישוש (שאין לו ערך אפילו לבחינת החכמה, ועאכו"כ ל"אלקה ממעל") - קצה הכי תחתון.

ושניהם אמת - ש"חלק אלקה ממעל ממש", ממש אלקה ממעל (כפירוש הא'), הוא לא רק בנוגע להרוחניות דהנשמה, אלא נמשך ומתגלה וחודר בה"ממש" (כפירוש הב'), בהנשמה המלוכשת וקשורה בגוף הגשמי הנתפס בחוש המישוש, שגם אז היא ממש "חלק אלקה ממעל", ובאופן שה"חלק אלקה ממעל" יכול להיות נתפס גם בחוש המישוש.

ובעומק יותר - שבתבת "ממש" שכוללת ב' פירושים-קצוות הפכים, מודגשת גדול מעלת הנשמה כפי שהיא למעלה מהדרגא ד"חלק אלקה ממעל", שבכך זה נעשה החיבור דב' קצוות הפכים שאינו אלא ע"י כח נעלה ביותר:

"חלק אלקה ממעל" - ה"ז תואר גדר ודרגא כו', ובפרטיות: "חלק" - רק חלק מן הכל, שהכל גדול ממנו. "אלקה" - א' מו' שמות (שם בלבד), ובוה גופא - רק שם אלקה שלמטה משם הוי'. "ממעל" - בגדר עליון (בערך) למה שלמטה ממנו. ומצד דרגא זו (רוחניות) - בודאי אין מקום לענין של חוש המישוש, שאינו מתייחס ונופל אלא על עשי' גשמית הנתפסת בידים. אבל

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים

השנית: רמז דיצה"ר קדם לבוא י"ג שנה - כדאיתא במדרש קהלת ד' יג'. ועייג"כ נדרים לב: - אדמו"ר נ"ע.

חלק אלקה ממעל: איוב לא' ב'.

חלק אלקה: לעיין שער רוח הקודש הי'.

חלק אלוך ממעל ממש: נתבאר במכתב

תוכני - מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א - .

כמ"ש: בראשית ב' ז'.

(1) "טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל, טוב ילד מסכן וחכם זה יצר טוב, ולמה נקרא שמו ילד כי אין מזדווג לאדם אלא מבן י"ג שנה ומעלה . . . ממלך זקן וכסיל זה יצר הרע . . . ולמה קורא אותו זקן שהוא מזדווג לו מילדותו ועד זקנתו." (2) "עיר קטנה זה הגוף . . . ובא אלי' מלך גדול . . . זה יצר הרע . . . ומצא בה איש מסכן וחכם זה יצר טוב" (ובפי' הרא"ש: "כדכתיב טוב ילד מסכן וחכם, וזהו יצ"ט, שהוא ילד בשנים כנגד יצה"ר שהוא פחות ממנו י"ג שנה"). - ועל זה כותב רבינו "ועייג"כ", כיון שכאן לא נתפרש שיצה"ר קודם לבוא (ואדרבה: מפשטות הלשון 'ומצא בה . . . יצר טוב' משמע שיצ"ט קודם. וראה השקו"ט בענף יוסף לע"י שם). (3) בד"ה ויאמר לו יהונתן מ"ח עת"ר (סה"מ עת"ר ע' סג). (4) בהוצאת ירושלים תרל"ד. - וכנראה הכוונה למ"ש שם (בהגהה) שלבוש הנשמה נמשך משם אלוכה, אבל הנשמה עצמה היא הו' ממש. (5) כנראה הכוונה למכתב* דכ"א מנ"א תרח"ץ (נדפס באגרות-קודש ח"ד ס"ע תא ואילך), שתוכנו "פי' הנשמה חלק אלק ממעל ממש" (כלשון רבינו ב"מפתח" שנעתק בשה"ג שם). - ב"היום יום" כ"ג מנ"א מעתיק רבינו ממכתב זה: "הנושאים בתבת ממעל ובתיבת ממש הם הפכים. ממעל תוארו רוחניות שברוחניות, וממש תוארו גשמיות שבגשמיות. זהו מעלת נפש השנית, שעם היותה רוחנית שברוחניות פועלת בגשמיות שבגשמיות".

(* המכתבים בנושאים כלליים שתוכנם שייך לרבים ונכתבו בסגנון ארוך ומפורט, קודם רבינו מכתבים תוכניים.

(1) ב"ק פ"ד ס"י ד'. (2) ובספרו נשמת שבת הלוי שער ד' ואילך. (3) אגרות-קודש שלו ח"ד ע' תו. (4) ועייג"כ ביאור תניא להרש"ג - קופיר - ע' קמד. (5) כש"ט הוספות סקט"ו. וש"נ. (6) ובוה גופא ב' קצוות: התפיסה היא לתחילה (רק) בחלק נבדל מן העצם, ולא בכלו, אבל בחלק (מן העצם) ישנה התכונה שעי' התפיסה בו תופסים בכלו, ובאופן שבודאי יבוא אח"כ גם בגילוי. (7) ראה אגרות-קודש שבהערה 3. (8) ויומק (השייכות ד"ממש" להנשמה המתלבשת בגוף) ע"פ מ"ש בתניא (פמ"א) שגם נפש האלקית מתפעלת ממקרי הגוף. (9) ראה תניא שעהיוה"א פ"ט. (10) וכמ"ש הרמב"ם (מו"נ ח"א רפמ"ז) שבכל התורה לא מצינו לשון "מישוש" ביחס להקב"ה - אף שבנוגע לשאר החושים, ראי' ושמיעה וריח, "דיברה תורה כלשון בני אדם" - להיותו תחתון ופחות הערך ביותר עד ש"אי אפשר לציירו בחק השם יתעלה" אפילו לא בשם המושאל. (11) ראה גם לקמן פ"ג (ע' מד) - הערה ד"ה נשמה.

ליקוטי אמרים

לה

חיים ואתה נפחת בי וכמ"ש בזוהר ° מאן דנפח מתוכיה נפח פיי מתוכיותו ומפנימיותו

לקוטי פירושים

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

ואתה נפחת בי: ברכות ס.

וכמ"ש בזוהר: צ"ל חסר ו' בכל מקום.

מאמר זה בשם הזוהר הובא גם באגה"ק טו¹.

6) כנ"ל בהערה על ההגהה בפ"א (לעיל ע' כו). (7) ושם (קכא, א): "מאמר זוהר ע"פ ויפח באפיו נשמת חיים מאן דנפח מתוכי נפח" (משא"כ באגה"ת פ"ד-ה ואגה"ק סי"ב, שהובא המאמר "מאן דנפח כו" סתם, ולא בשם הזוהר).

מצד עצמותו ומהותו ית' שלמעלה מתואר גדר ודרגא כו', הרי, כיון שהוא למעלה מרוחניות וגשמיות (ולגבי' – רוחניות וגשמיות שוים), ועד למעלה מכל גדר דרגא ותואר – אינו מוגדר ברוחניות דוקא, ובמילא יכול גם "חלק אלקה ממעל" להיות נתפס בחוש המישוש. ונמצא, שכאשר הנשמה מתלבשת בגוף הגשמי שנתפס בחוש המישוש, אזי מתגלית אמיתת הענין ד"חלק אלקה ממעל ממש" – חלק ממש מעצמותו ומהותו ית', שלכן יכול גם להיות נתפס באופן ד"ממש", בחוש המישוש.

יש לומר שהטעם שענין זה מתגלה בירידת והתלבשות הנשמה בהגוף דוקא, הוא, משום שדוקא בהתהוות הגוף, יש הנברא, מתגלה כח העצמות דיש האמיתי, ש"הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין כו"² (וכשם שכח הלידה – שהוא מעין יש מאין – ששייך לנשמות³, ניתן לנשמה בגוף דוקא).

(מסה"מ מלוקט ח"א ע' שלט. לקו"ש חט"ז ע' 542. חכ"ה ע' 444. סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 340. תשמ"ט ח"א ע' 62. ח"ב ע' 658. תש"נ ח"א ע' 8. ע' 380. תנש"א ח"ב ע' 758)

ואתה נפחת בי: "ואתה" בוא"ו⁴, אף שהנוסח הוא "אתה" בלא וא"ו.

ולכאורה אפ"ל דהוא"ו אינו שייך לתיבת אתה, אלא שבא להוסיף ארא"י הקודמת עוד רא"י, והוא כאלו כתב: ועוד רא"י ממ"ש אתה כו"⁵.

וי"ל שהוא ע"פ הרמב"ם⁶ שנוסחא שלו היא "ואתה נפחתה ביי". ובסידור אוצר התפלות כפי' עיון תפלה הביא שכ"ה במחזור ויטרי, בסידורי התימנים ובמחזור רומא.

אבל דא גופא צריך ביאור, מפני מה שינה בתניא ובלקו"ת לתפוס גירסת הרמב"ם, כיון שהלכה למעשה – בסידורו – פסק לומר "אתה" בלא וא"ו.

ואולי אפ"ל ע"פ המבואר בדא"ח⁷ דתוספות הואו בתיבת ואתה מורה על המשכה ממקום נעלה ביותר הארת הקו כו'. במילא מובן מה שבנוסח שלנו גבי בראתה יצרתה נפחתה אומרים "אתה", ורק בענין השמירה נאמר ואתה בתוספת וא"ו, כי השומר הוא גדול מהמשתמר, ולכן, הן מצד ההארה שמלמעלה השמירה באה ממקום נעלה יותר ממדריגת אתה נפחתה⁸, והן מצד הנשמה הרי בראתה יצרתה נפחתה קאי על מדרי' הנשמה המתלבשות בגוף, אבל ואתה משמרה⁹ – על עיקר הנשמה¹⁰. ובכ"ז קאי ואתה משמרה אומן היות הנשמה בגוף בעוה"ז, שהוא מדרי' נפחתה בי, וכפירוש הפשוט בברכה זו, כי חבור הארת הנשמה ועיקרה וכן גילוי המדרי' השומרת כו' הוא דוקא בעוה"ז הגשמי.

ולכן בתניא ובלקו"ת (שם) דבעיקר מדבר במדרי' הנשמה המתלבשות בגוף¹¹, הביא הא דנפחתה בי, וברצותו לרמוז גם על עיקר הנשמה, ובפרט שעיקר הנשמה הוא קשור עם מדרי' המתלבשות בגוף, כי הוא מקיף עליהם דוקא ושומרם, נקט הגירסא "ואתה" בתוספות וא"ו, לרמוז על ואתה משמרה הקשור עם נפחתה דוקא וכנ"ל.

ועיין לקו"ת ר"פ האזינו שכ' אתה בראתה אתה יצרתה ואתה נפחתה, אבל איני יודע עד כמה מדויק הוא דפוס זה בחסרות ויתרות כאלו.

(אגרות קודש ח"א ע' שיד"ט)

נפחת: נפחת חסר ה"א¹², אף שבסידור הוא בה"א לבסוף.

הנה לחדודי אפשר הי' לומר, שבתניא רצונו להביא רא"י שנפח"א היא מתוכיות ופנימי' החיות דלמע' כביכול, ואם הי' מביא הגירסא נפחתה – שפי' נפחת אותה – הרי אפ"ל שאין נפח"א עצמה מהתוכיות ופנימיות, אלא שהנתינה בגוף הי' ע"י נפיתה בכח הבאה מפנימיות החיות דלמעלה – (ובאמת איתנהו לתרווייהו, דהן הנתינה בגוף והן הנשמה עצמה הן מתוכיות ופנימי' כו"¹³) – ולכן כתב ואתה נפחת – היינו שמפרש שמהנפיתה נעשית הנפש, וכן יפורש גם הכתוב: ויפח באפיו – והמהנפיתה נעשית – נשמת חיים.

12) תניא אגה"ק סי"כ (קל, רע"ב). 13) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. 14) וכ"ה בתניא אגה"ק סי"ב. 15) אבל בלקו"ת (תצא לו, סע"ד) א"א לומר כן, כיון דמתחיל בואתה נפחתה בי, וגם כפל הלשון עוה"פ "ואתה", עיי"ש. 16) הל' תפלה פ"ז ה"ג. 17) פיה"מ לצ"צ הנדפס בח"ב דס' המצות סד"ה ואתה תצוה (אזה"ת תצוה ע' איתקנ), ובאריכות קצת סד"ה אתה הוא ד' לבדך תשא (סה"מ תשא ע' 139 ואילך). 18) הוספות לתו"א ד"ה להבין ענין שמחת הוי"כ ס"ג (קו, א). 19) יעויין ד"ה ויגש שבסוף המשך רס"ו (ע' תפט ואילך) וד"ה אתה הוא ד' לבדך תרצ"ט (סה"מ תרצ"ט ע' 227 ואילך) בזה, ושם כ' ואתה משמרה הוא מעיגול הגדול שלפני הקו, וצ"ע"ק מהנ"ל, בד"ה אתה הוא תשא, שכ' שהוא מהקו. וי"ל דתוספות הוא"ו רומז על המשכה נעלית ביותר, ובכל מקום הוא לפי ענינו: בד"ה תרצ"ט דקאי בואתה משמרה וכל שמירה הוא מהמקיף – ההמשכה הוא מעיגול כו'; ובד"ה תשא דקאי בואתה מח"י את כולם וחיות הוא מהפנימי' – ההמשכה הוא מהקו, ועוד י"ל בזה ואכ"מ. 20) לקו"ת ביאור לד"ה לבתני ס"ב (שה"ש ל, רע"ג). 21) יעויין לקו"ת ביאור דולא תשבית ס"א (ויקרא ד, ב ואילך). 22) עיין ד"ה ויגש שבהערה 19.

שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפחתו בכח: כך עדי"מ נשמות ישראל עלו במחשבה כדכתיב בני בכורי ישראל בנים אתם להי אלהיכם פיי כמו שחבן נמשך ממוח האב כך כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו יתי דאיהו

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

בנפחתו בכח: משא"כ דבור, שאינו אלא בחי' חיצונית בלבד, כמבואר באגה"ת פ"ד. וראה ביאור תניא. "הנשמה . . חלק אלוהה מלמעלה היא ממש . . כידוע ויפח באפו נשמת חיים ואמרו המקובלים ע"ז כי כל הנופח מעצמותו הוא נופח" (יושר לבב בית א' חדר ד' פ"ב)¹⁰. כך עדי"מ: בביאור תניא נתבאר כל העניין.¹¹ ישראל עלו במחשבה: ב"ר פ"א.¹² עיין לקו"ת שה"ש ביאור ע"פ יונת¹³.

כדכתיב: שמות ד' כב'.

בנים: דברים יד' א'. – הטעם שמביא שני הפסוקים ("בני בכורי ישראל" ו"בנים אתם לה' אלקיכם") – אולי יש

8) ושם (צד, א): "ביוצא דיבורו מלובש בו כח וחיות מעט מזעיר והוא בחי' חיצונית מנפש החי' שבקרב, אבל ביוצא בכח הנופח דמתוכו נפח מלובש בו כח וחיות פנימי' מבחי' הנפש החי' וכו'". 9) ושם (סוף ע' א' ואילך) – מ"ה ותנח התיבה פ"ד ובהקיצור (לקו"ת לג"פ נח סט, א. עא, א. – נדפס באוה"ת נח (כרך ג') תרמה, ב ואילך. והקיצור – שם (כרך ו') ע' תתרט"ד, ב), שהנפחה בכח, מפנימי' הנפש החי', "קאי על המשכת הנפש בגוף דוקא, שכדי לחבר פנימי' הנפש ששרשה מפנימי' ח"ע . . בגוף גשמי צ"ל בכח וגבורה דוקא וזהו ויפח כו", ומסיים: נמצא ל' ויפח מורה ב' ענינים, א' על המשכה הפנימי' דוקא, והב' על הכח וגבורה (ומוסיף שם, שענין כח למעלה הוא כח הצמצום וההגבלה). 10) נרשם בפתקא בפ"ע, תחת הכותרת: לתיא פ"ב. 11) ושם (ע' ב-ג), בביאור המשל "כמו שהבן נמשך ממוח האב", "שנמשך מעצמותו החי' שבאב . . שעצמותו ופנימי' החי' ממש נמשך בטפה הרוחני' שבמוח", "אך לפי"ז איך אמר ע"ז חלק אלקה שהוא שם אל הבורא ממש כידוע, והלא החי' מאין תמצא, אמת . . שמ"מ מלובש בה אוא"ס שלמע' מהחכ' . . אך כאן אינו מדבר כ"א בכלי החכ', לכן הוסיף לפרש דאיהו חכים כו' וכמ"ש הרמב"ם הוא המדע כו' . . איהו וחיהו וגרמוהי חד ממש . . ולכן הוא חלק אלקה ממש", ומסיים, שגם "הנשמות שנפרדו מהכלים . . מיוחדין במהותן ועצמותן הראשון כמשל הטפה כו'". 12) פיסקא ד'. 13) ושם (ז', ג ואילך) נתבאר דרגת המחשבה: "מחשבה הקדומה . . בחינת כתר שהוא בחי' א"ק" (ית, א); "מחשבה היינו בחי' חכמה ועלו במחשבה היינו בבחינה העליונה שבמחשבה . . תחלת המחשבה . . בחינה העליונה שבחכמה ופנימיותה דבוקה בכתר עליון" (יט, ב. ושם, ג, שכן הוא בכל הנשמות, גם נשמות דבי"ע. וראה גם לקמן הערה 37).

לקוטי פירושים

משא"כ בברכת אלקי נשמה שמדבר באופן השתל' הנשמה ובעולמות שעברה דרך שם, צ"ל דוקא נפחת אותה, דהיינו נפחתה בה"א.

אבל מלבד שהוא דוחק קצת – הנה אדה"ז רוצה להביא ראיה לדבריו ממק"א, ובכ"מ שמובא נוסח ברכת אלקי נשמה¹⁴ נמצא נפחתה בה"א.¹⁵

ולכן קרוב בעיני לודאי, אשר מתחלה הי' כתוב נפחת' בקו על התיו שהקו בא במקום הה"א – ולפעמים רבות היו עושים כזה כדי שלא לצאת חוץ לשורה, ואח"כ נשמט הקו ע"פ טעות או שגיאות הבחור הועצער.

ומעין ראיה לזה יעוין לקו"ת¹⁶ – הוצאה המתוקנת – ד"ה כי תהיין לאיש, שנמצא שם מתוכן פרקי תניא אלו, וכתוב ואתה נפחתה בה"א.¹⁷

(אגרות קודש שם ע' שיג"ד)

כמ"ש בזהר מאן דנפח מתוכי נפח: כמדומה לי שלא נמצא בזהר ובתקו"ז שלפנינו. אבל נמצא בספרי הקדמונים. ומהם בשם חז"ל: עמה"מ קכו, ג: ויפח באפיו נשמת חיים, ואמחו"ל כל הנופח מעצמותו הוא נופח. וראה שפע טל בהקדמה: ויפח כו' ידוע כל הנופח מעצמותו הוא נופח. וראה ג"כ רמב"ן בראשית ב, ז. בחיי יתרו כ, ז. – יש אמרים שנמצא עדי"ז בס' הקנה, ואינו תח"י.

(אגרות קודש ח"כ ע' קלא)

מתוכיותו ומפנימיותו: היינו (דשרש) הנשמה הוא בעצמותו ית'. ומ"ש בהמשך הענין שהנשמה נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית', הרי זה כמו שהיא באה בהמשכה, אבל שרשה (האמיתית) הוא בעצמותו ית'.

(סה"מ מלוקט ח"ב ע' קב)

בנפחתו בכח: הטעם שצ"ל נפחתה בכח, הוא, מפני ששרש הנשמה הוא בבחי' העלם העצמי, העלם שאינו במציאות,

וההמשכה מבחי' העלם שאינו במציאות היא ע"י טרחא ויגיעה דוקא (כמשל הוצאת האש מצור¹⁸ החלמיש – שנמצאת שם בבחי' העלם שאינו במציאות – ע"י הכאה, בטירחא ויגיעה דוקא¹⁹).

(סה"מ שם ע' קג)

בנים אתם לה' אלקיכם: אף שפסוק זה נאמר לאחר מ"ת (דלא כהפסוק "בני בכורי ישראל" שנאמר קודם מ"ת), הרי ענין זה הוא בטבע הבריאה, כנראה גם באב ובן למטה, ובענין שבטבע אין שינוי בין קודם מ"ת לכמו שהוא אחר מ"ת.

(מלוקט שם ע' 36. הערה 3. הערה 24)

הבן נמשך ממוח האב: להעיר ממארו"ל²⁰ "ברא (רק) כרעא דאבוה". ובלקו"ת²¹: "היינו נה"י".

(לקו"ש ח"א ע' 5. הערה 48)

כמו שהבן נמשך ממוח האב כך . . נשמת כל איש ישראל: ויתירה מזה בנמשל – כי, הבן, אף שנמשך ממוח האב,

23) ברכות ס, ב. רמב"ם שבהערה 16. ועוד. 24) בפע"ח ד' דובראונא ש' הברכות פ"ז נדפס נפחת – חסר ה"א – אבל אין להביא ראיה מדפוס זה כי הוא מלא טה"ר, ובפיסקא זו גופא נדפס שם בראתה – בה"א, יצרת נפחת – בלא ה"א, ובש' הכוונות – דפוס ירושלים תרס"ב – בראת יצרת בלא ה"א נפחתה בה"א, ובמ"ח סדר מועד מס' חצות פ"ב מ"י – כולם בה"א. 25) שבהערה 15. 26) בלקו"ת דפוס הראשון זיטומיר תר"ח – גם שם נפחת חסר הא, אבל כמה טה"ד נמצאו בו בהוצאות שאח"ז. 27) להעיר, ששרש הנשמה הוא בחי' צור – ראה לקו"ת האוינו עב, א. דרושי שמע"צ פה, רע"ב. 28) ראה המשך תרס"ו ע' פ ואילך. 29) יונת אלם רפ"ב. וראה תוד"ה מקמי יבמות ג, א. רש"י כתובות צב, א ד"ה כבעל. 30) ברכה צו, ב.

חכים ולא בחכמה ידיעא אלא הוא
וחכמתו אי וכמייש הרמב"ם* שהוא המדע
והוא היודע כוי ודבר זה אין ביכולת
האדם להבינו על בוריו כוי כדכתיב החקר

הגהה

והודו לו חכמי הקבלה כמייש בפרדם מהרמ"ק וגם לפי קבלת האר"י ז"ל יציבא מילתא בסוד התלבושות אור איים ב"ה על ידי צמצומים רבים בכלים דחב"ד דאצילוי אך לא למעלה מהאצילוי וכמייש במ"א שאיים ב"ה מרומם ומתנשא רוממות אין קץ למעלה מעלה ממהות ובחיי חב"ד עד שמהות: ובחיי חב"ד נחשבת כעשייה גופנית אצלו ית' כמייש כולם בחכמה עשית:

לקוטי פירושים

מ"מ, נפרד ממנו אח"כ ונעשה מציאות בפ"ע (ואזי' אינו אלא "כרעא דאבוה"³²), ולכן אינו מחוייב למסור נפשו בעד אביו, כי חייך קודמין, אך הנשמה אינו כך, רק כולא חד, ואינה נפרדת ממנו ית' כלל (כמבואר בלקו"ת³³).

(לקו"ת ש"ח"ב ע' 541)

מהות ובחי' חב"ד נחשבת כעשי' גופנית
אצלו ית': בכ"מ בדא"ח³⁴ - שחכמה ועשי' שוין
(ממש). אבל כאן כותב שרק "נחשבת כעשי'

31) ראה תו"א משפטים עז, א. 32) כ"ה בלקו"ש. - ולכאורה, הפירוש "כרעא דאבוה" כאן אינו כמו בהערה הקודמת בנוגע למדרגת האב שמשם נמשך הבן, אלא בנוגע להבן שנפרד ונעשה מציאות בפ"ע (הערת המו"ל). 33) דרושי ר"ה סב, ד (וראה לקמן ע' לט הערה ד"ה וגם עכשיו). 34) ראה לקו"ת תוריע כא, רע"א. דרמ"צ נב, א. ועוד.

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים

לפרש ע"ש **המשכה** דכל נשמה משרשה באצילות לבי"ע, שבשרשה באצילות נקראת **בני בכורי**, ובהמשכתה לבי"ע - **"בנים" סתם, או ע"ש ב' סוגי נשמות: נשמות דאצילות, שנקראים בכור (לקו"ת ס"פ בלק"ג) - "בני בכורי", ונשמות דבי"ע - "בנים" סתם.**

חכים ולא בחכמה ידיעא: הקדמת תיקוני זהר¹⁵: פתח אלי'.

וכמייש הרמב"ם: הלשון שמביא אדה"ז מדברי הרמב"ם ("שהוא המדע . . מחשבותיכם וגו'") הוא התוכן, ולא כלשונו של הרמב"ם ממש. והוא מג' מקומות: (א) הל' **יסוה"ת פ"ב ה"16** - **הובא במצות האמנת אלקות¹⁷. ועייג"כ שער היחוד והאמונה פ"ז¹⁸ - (ב) הל' תשובה פ"ה ה"19. (ג) ובסוף שמונה פרקים להרמב"ם²⁰ (כדלקמן בפרטיות). ועייג"כ מו"נ ח"א פס"ח²¹, וח"ג כ' כא²².**

הגהה: ביאור למ"ש בלק"א ח"א פ"ב בהגהה כו' - ראה ספר המצות להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ח ואילך²³.

בפרד"ם: שער עצמות וכלים פ"ד, ועיי"ש פאב"ג (שער מהות והנהגה פי"ג)²⁴, ומצות האמנת אלקות ודרוש ג' שיטות²⁵. וכמייש במ"א: עיין שער היחוד והאמונה פ"ט²⁶.

כמייש: תילים קד' כד'.

שהוא המדע והוא היודע: זה לשונו בסוף ח"פ (אבל בהל' יסוה"ת והל' תשובה - בשינוי לשון).

ודבר זה - בוריו: עד"ז (ולא בלשון זה ממש) בהל' יסוה"ת ובהל' תשובה²⁷.

כדכתיב: איוב יא' ז'.

החקר אל"י תמצא: הובא פסוק זה בענין זה (השגת אמתת ידיעתו ית' שהוא דעתו ודעתו הוא) בסוף ח"פ²⁸. ועייג"כ הל' יסוה"ת פ"א ה"ט²⁹, שהוא פסוק זה לענין השגת מציאותו ית'.

14) בלקו"ת שם (עד, ב) ש"ג אותיות בכר . . הם נגד ג' בחינות נשמות דעשי' יצירה בריאה, והן בכלל ג' בחינות נפש רוח נשמה . . וזהו קדש לי כל בכר, שייגובה השלשה עולמות בי"ע שהם נר"ג . . ויתעלו לעולם האצילות. ומסיים שם (עה, ב) שיש גם "בחי' . . הרביעית . . כללות תיבת בכר שרומז בחכמה עילאה שנקרא בכר ראשית הגילוי כו" . . (15) ז, ב. 16) "הקב"ה מכיר אמתו ויודע אותה כמו שהיא, ואינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כמו שאנו יודעין, שאין אנו ודעתנו אחד, אבל הבורא יתברך הוא ודעתו וחיייו אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד . . נמצאת אתה אומר הוא היודע והוא היודע והוא הדעה עצמה הכל אחד" . . (17) (בסמה"צ להצ"צ) פ"ג (דרמ"צ מו, ב ואילך) . . ושם: "אמר הרמב"ם פ"ב מהלכות יסודי התורה . . עכ"ל, והודו לו חכמי הקבלה וכו' . . עכ"ל בהג"ה בלק"א ח"א פ"ב, היינו, שבמצות האמנת אלקות מציינין הצ"צ על המובא בתניא פ"ב "כמ"ש הרמב"ם - "להל' יסוה"ת הנ"ל" . . (18) ושם (פב, ב) מעתיק אדה"ז (ומבאר) לשון הרמב"ם הנ"ל: "וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שהוא היודע והוא היודע והוא הדעה עצמה הכל אחד" (מוסו"ף גם המשך הלשון "ודבר זה אין כח בה לאומרו ולא באוזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו"), ולאחרי אריכות הביאור מוסו"ף בחצאי ריבוע "ע"ש בהל' יסודי התורה והסכימו עמו חכמי הקבלה כו" - שזוהו הותוכן שבתניא פ"ב (ומקדים בראש "הובא במצות האמנת אלקות", ששם נתפרש הדבר על מ"ש בתניא פ"ב). 19) "כבר ביארנו בפרק שני מהלכות יסודי התורה שהקב"ה אינו יודע מדעה שהיא חוץ ממנו כבני אדם שהם ודעתם שנים, אלא הוא יתעלה שמו ודעתו אחד" . . (20) "הוא יתברך שמו תארי ותארי הוא, עד שיאמר עליו שהוא המדע והוא היודע והוא היודע" . . (21) ושם: "כבר ידעת . . שהוא הדעה והיודע והיודע . . וכבר הזכרנו גם אנחנו את זה בחבורנו הגדול . . ונתברר כפי מה שבאורו הפלוסופים האלקיים, והנני להבינך מה שבארתי, ומאריך בביאור הענין, שבידיעה בפועל, א"ף בנו (בבני אדם) היודע והדעה והיודע דבר אחד", ורק כאשר הידיעה היא בכח הם שלשה דברים, ו"אנו יוצאים מן הכח אל הפועל עת אחרי עת", וכיון שהקב"ה "הוא דעה בפועל תמיד, חיובי איפוא שיהא הוא . . דעה ויודע ויודע תמיד", עיי"ש בארוכה. 22) בפ"כ, מסכם ש"בכמה נקודות נבדלת ידיעתו מידיעתו . . תחלתן, שהידיעה האחת אוטרת ידועים רבים שונים במינן, והשני, שייכותה במה שאינו מצוי, והשלישי, שייכותה במה שאין לו סוף, והרביעי, במה שאין ידיעתו משתנה בהשגת המתחדשות . . והחמישי . . שהוא יתעלה אין ידיעתו מוציאה מכלל אחת משתי האפשרויות, וא"ע"פ שכבר ידע יתעלה תכלית אחת מהן בבירור. ומסיים, "ומי יתן איפוא וידעתי באיזה דבר דמתה ידיעתו לידיעתו כו" . . ובפ"כא: "אנחנו לא ידענו מה שידענו אלא מחמת ההתבוננות בנמצאים, ולפיכך אין קשר לידיעתנו במה שיהי' ולא במה שאין לו סוף, וידיעותינו מתחדשות מתרבות כפי הדברים אשר מהם אנו רוכשים את ידיעתם, והוא יתעלה אינו כן, כלומר שאינו יודע הדברים מתחמתם שאי יחול הרבי והמתחדשות, אלא אותם הדברים תוצאה של ידיעתו שקדמה . . ולפיכך לא יהי' לפניו יתעלה ריבוי ידיעות ולא התחדשות ושינוי ידיעה וכו" . . (23) ושם (דרמ"צ קל, ב): "יש להקדים ביאור למ"ש בלק"א ח"א פ"ב בהג"ה כו", לתרץ ה"תרתית דסתרי", לכאורה, ש"כתב שבחי' חכמה נחשבת אצלו ית' כבחי' עשי' גשמיות, והעשי' גשמיות היא ודאי בריאה יש מאין", ואעפ"כ "כתב שאחר שנבלש או"ס בכלים דחב"ד אז שייך לומר מ"ש הרמב"ם הוא היודע והוא המדע כו', הרי שהוא וחכמתו ודעתו א' ממש והן אלקות" . . (24) מהערת רבינו בלקוטי ביאורים בספר התניא ע' לז. 25) במצות האמנת אלקות (פ"ד, מח, א) במהד"ק ש"בפרד"ס . . פאב"ג הביא ג"כ ב' דעות בזה, דעת רבי מנחם מרקנטו שהספירות שהם חב"ד כו' הם כלים, ודעת רבי דוד שהם עצמותו" (ושם ש"דעת האומרים שהוא היודע וכו' כדעת ר' דוד"), ומאריך בביאור פרטי הדעות בזה. ועד"ז בדרוש ג' שיטות (דרמ"צ ח"ב דש, ב ואילך - נדפס באוה"ת ענינים ע' נח ואילך). 26) ושם (פו, א ואילך) מוסו"ף ומבאר: "היינו לומר שכעך החיות שבעשי' . . לערך חיות החכמה . . שהוא כאין לגבי החיות שבאותיות הדבור שהוא כאין לגבי החיות במחשבה שהוא כאין לגבי חיות ומעלת המדות . . שהוא כאין לגבי חיות ומעלת החכמה . . רוממות חמש מדרגות . . עשי' ודבור ומחשבה ומדות ושכל, אבל הקב"ה רם ומתנשא רם מדרגת החכמה רבות מדרגות כאלו עד אין קץ . . ולא שייך כלל ליחס אצלו שום ענין המתייחס לחכמה אפילו . . לומר עליו שא"א . . להשיג חכמתו . . כי אינו בבחי' השגה כלל, והאומר עליו שאי אפשר להשיגו הוא כאומר על אדם תכמה רמה ועמוקה שאי אפשר למששה בידים . . שכל השומע יצחק לו וכו" . . (27) בהל' יסוה"ת: "ודבר זה אין כח בה לאומרו ולא באוזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו". ובהל' תשובה: "ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על בוריו" . . (28) ושם: "וכבר הרחיק מי שישתדל לדעת אמתת ידיעתו יתברך, ונאמר לו החקר אלקה תמצא אם עד תלית שד"י תמצא" . . (29) ושם - בהמשך למ"ש בהלכה ח' "שאין הקב"ה גוף וגו' כו" - "אם כן מהו זה שכתוב בתורה ותחת רגליו . .

אלוה תמצא וכתוב כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגוי ואף שיש רבבות מיני חלוקי מדרגות בנשמוי גבוה על ° גבוה לאין קץ כמו גודל מעלת נשמות האבות ומשה רבינו ע"ה על נשמות דורותינו אלה דעקבי משיחי שהם בחיי עקביים ממש לגבי המוח והראש וכן בכל דור ודור יש ראשי אלפי ישראל שנשמותיהם הם בחיי ראש ומוח לגבי נשמות החמון וע"ה וכן נפשות לגבי נפשות כי כל נפש כלולה מנפש רוח ונשמה מכל מקום שרש כל הנפש רוח ונשמה כולם מראש כל המדרגות עד סוף כל דרגין המלוכב בגוף עמי הארץ וקל שבקלים נמשך ממוח העליון שהיא חכמה עילאה כביכול

לקוטי פירושים

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

גופנית³⁵, שמצד זה: (א) אפשר דקמי', עשי' למטה מזה, למטה (מאצילות שנחשבת כ)עשי' גופנית, (ב) גם זה שנחשבת כו', הרי הוא רק (1) "נחשבת", (2) "כעשי"³⁶, בכ"ף הדמיון – שזה שייך גם בעו"ע; משא"כ מצד זה ששוין (ובפרט שוין ממש).

(לקו"ש ח"ה ע' 90 הערה 30)

הוא המדע והוא היודע כו': הסדר, מלמעלמ"ט, הוא מדע יודע ידוע – כמ"ש במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א³⁷ – וראה בפרדס הנסמן בהערות³⁸ שזהו כח"ב. והנה, בתניא רפ"ב, החידוש דקמ"ל הוא א דיש נפש נוספת בבני"ב, ונשמה למה שח"ב ית'. ולכן מתחיל בהוא המדע, שזהו פשוט וזהו התחלת ההמשכה, ואח"כ הוא היודע – נשמה – שזהו החידוש וזהו סוף ההמשכה. בפ"ד, הפשיטות הוא מציאות התורה, והחידוש הוא מעלת התורה על הנר"נ שהיא מתאחדת עם המדע. ולכן מתחיל בהוא היודע, שזהו הפשוט והתחלת ענין ההתאחדות, ומסיים בהוא המדע, שזהו החידוש וסיום ענין ההתאחדות.

ועפ"ז מיושב גם בתניא פכ"ג וספמ"ח.

ועיין היטב פמ"ב, ח"ב פ"ז ופ"ט בהג"ה.

(אגרות יקודש ח"ג ע' לח)

מראש כל המדרגות עד סוף כל דרגין: הלשונות "מדרגות" ו"דרגין" – יש לבאר ע"פ הידוע³⁹ שלשון תרגום הוא אחוריים דלשון הקודש, ולכן כתב "מראש כל המדרגות" שהוא ראש ב"מדרגות" (לשון הקודש), עד "סוף כל דרגין", סוף ה"דרגין" (לשון תרגום).

(לקו"ש ח"ה ע' 76 הערה 25)

35 ויתירה מזה בתניא שעה"ה רפ"ט: "שנחשבת כאילו היא בחי' ומדרגת עשי'". 36 ובשעה"ה א שם: "כאילו". 37 קיצורים והערות לתניא ס"ע קלב. 38 שם ע' קנו. 39 ראה תו"א משפטים עו, ד, עה, ג. ובכ"מ.

המשכיל"). ולכאורה, כונת רבינו בהבאת דברי הפרדס – לבאר שהיחוד דליל החכמה הוא (לא רק עם האור המלוכב בה, אלא גם) עם הדרגה שלמעלה מהחכמה, כתי, ולהבנת היחוד אין נפק"מ אם הכתר נקרא "יודע" או "ידיעה". 35 כלומר: ידיעה – קאי על כח המשכיל, יודע – על מקור כח המשכיל, ויודע – על ברק המבריק. ולמעלה: ידיעה – חיוהי (אור המתלבש בחכמה), יודע – איהו, ידוע – גרמוהי (כלי החכמה). ועפ"ז, הפירוש "הוא המדע והוא היודע", שכלי החכמה (גרמוהי) מיוחד לא רק עם אור החכמה (חיוהי), אלא גם עם "איהו". 36 בהשמה לפ"ב (ע' קמד). 37 ושם (ע' ה'): "כעין קושיא זו הקשה ג"כ בלקו"ת ד"ה מה טובו ספ"א (בלק עג, ב ואלך) ובד"ה הביאור הב' לד"ה יונתי ספ"א (שה"ש יט, ג) איך יצדק על נשמות דבי"ע ל' חלק ה' . . ות' שם שבאמת שרש כל הנשמות אפי' דבי"ע ממש הם מאצי' העליון . . וע"ש, ומזה יובן גם מ"ש כאן". 38 אולי כוונת רבינו שאף שאדה"ז כתב רק כלולה מנר"נ, ולא קאמר ג"כ ח'י' יחידה, הרי בינה כוללת כל הג' ראשונות (גם חכמה וכתר), ונמצא, שבח"ב נשמה, בינה, כוללת גם ח'י' יחידה, חכמה וכתר. 39 "אמר בהקב"ה כבאדם שיכול להאמר בו כן".

(* בביאור השינוי מפ"ב לפ"ד – ראה גם מכתב אדמו"ר מהור"י"צ הנדפס בקיצורים והערות לתניא ע' קלג. לקוטי לוי"צ על מחז"ל ס"ע קיז. "לקוטי פירושים" כאן.)

וכתיב: ישע'י נה' ח'.
כי לא מחשבותי מחשבותיכם: הובא פסוק זה בענין זה: **בהל' תשובה הנ"ל**³⁰.

– **ביאורים בענין זה** (כללות הענין שהביא אדה"ז מהרמב"ם) **בדא"ח: שער היחוד והאמונה פ"ז ט'.** **ביאור לא תשביט**³¹. **מצות האמנת אלקות**³².

המדע היודע: [להשות חילוק הלשון בענין זה שהובא בתניא בכ"מ: פ"ב – ב"פ. פ"ד. פכ"ג, פמ"ב, פמ"ח, שער היחוד והאמונה פ"ז, פ"ט בהגהה³³]. **ידיעה יודע ידוע – ענינים בספירות – כתר חכמה בינה (פרדס מהות והנהגה פ"ג)**³⁴. **בנפש האדם – כח המשכיל, מקור כח המשכיל, ברק המבריק, ולמעלה – חיוהי איהו גרמוהי**³⁵ **(ביאור תניא)**.

ואף שיש: ראה ביאור תניא³⁷.

עקבי משיחא: סוטה מט:

כלו"ה מנפש רוח נשמה: לא קאמר ג"כ ח'י' יחידה.
לעיר: דבינה – כוללת כל הג' ראשונות³⁸ – .
כביכול: פירוש מלה זו: ראה מגלה כא' ברש"י ותויו"ט³⁹.

וכיוצא בדברים האלו, הכל לפי דעתן של בני אדם . . ודברה תורה כלשון בני אדם . . ואמתת הדבר אין דעתו של אדם מבין ולא יכולה להשיגו ולחקרו, וזה שאמר הכותב החקר אלוה תמצא אם עד תכלית שד"י תמצא". 30 ושם: "אין כח באדם להשיג ולמצוא דעתו של בורא, הוא שהנביא אומר כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי". 31 לקו"ת ויקרא ד, ב ואלך. 32 פ"ג ואלך. 33 הוא המדע והוא היודע. הוא המדע כו' (פ"ב). הוא היודע והוא המדע (פ"ד)*. הוא היודע והוא המדע (פכ"ג). הוא ודעתו אחד והוא המדע כו' (פמ"ב). הוא המדע והוא היודע והוא היודע (פמ"ח). הוא היודע והוא היודע והוא הידיעה עצמה הכל אחד (שהיחודה פ"ז). הוא היודע והוא המדע והוא היודע ובידיעת עצמו כו' . . הוא היודע והוא המדע וכו' (שם פ"ט בהגהה). 34 ושם: "בכתר שהוא הנמצל הראשון הוא נעלם ועדין הנמצאות נעלמות עד שלא ישפט בהם יודע דהיינו מציאות עליו הנמצאות אלא דעת שהוא כמו צורה פשוטה (ידיעה) מבלי מציאות מתגלה כלל, ובחכמה הוא היודע כבר מפני שבה הוא הגולם שממנו מצטיירים הנמצאות כולם, והנמצאות כולם בכלל היא הבינה שהיא הכוללת כל הבנין והיינו הידוע". ולהעיר, שבפרדס – שמפרש ג' הלשונות כשלעצמם – הידיעה היא למעלה מהיודע (שהידיעה היא בכתר, והיודע הוא בחכמה). משא"כ בתניא שמנביא מ"ש הרמב"ם "הוא המדע והוא היודע" לבאר ש"הוא וחכמתו א" – "היודע" קאי עליו ית' שלמעלה מ"מדע". ובהתאם לכך, גם הסדר שכותב רבינו לקמן הוא "חיוהי איהו" (וכן בנפש האדם: "כח המשכיל, מקור כח המשכיל"). ולכאורה, כונת רבינו בהבאת דברי הפרדס – לבאר שהיחוד דליל החכמה הוא (לא רק עם האור המלוכב בה, אלא גם) עם הדרגה שלמעלה מהחכמה, כתי, ולהבנת היחוד אין נפק"מ אם הכתר נקרא "יודע" או "ידיעה". 35 כלומר: ידיעה – קאי על כח המשכיל, יודע – על מקור כח המשכיל, ויודע – על ברק המבריק. ולמעלה: ידיעה – חיוהי (אור המתלבש בחכמה), יודע – איהו, ידוע – גרמוהי (כלי החכמה). ועפ"ז, הפירוש "הוא המדע והוא היודע", שכלי החכמה (גרמוהי) מיוחד לא רק עם אור החכמה (חיוהי), אלא גם עם "איהו". 36 בהשמה לפ"ב (ע' קמד). 37 ושם (ע' ה'): "כעין קושיא זו הקשה ג"כ בלקו"ת ד"ה מה טובו ספ"א (בלק עג, ב ואלך) ובד"ה הביאור הב' לד"ה יונתי ספ"א (שה"ש יט, ג) איך יצדק על נשמות דבי"ע ל' חלק ה' . . ות' שם שבאמת שרש כל הנשמות אפי' דבי"ע ממש הם מאצי' העליון . . וע"ש, ומזה יובן גם מ"ש כאן". 38 אולי כוונת רבינו שאף שאדה"ז כתב רק כלולה מנר"נ, ולא קאמר ג"כ ח'י' יחידה, הרי בינה כוללת כל הג' ראשונות (גם חכמה וכתר), ונמצא, שבח"ב נשמה, בינה, כוללת גם ח'י' יחידה, חכמה וכתר. 39 "אמר בהקב"ה כבאדם שיכול להאמר בו כן".

כמשל חבן הנמשך ממוח האב שאפיי צפרני רגליו נתהוו מטפה זו ממש עיי שהייתה תשעה חדשים בכטן האם וירדה ממדרגה למדרגה להשתנות ולהתהווי ממנה צפרנים ועם כל זה עודנה קשורה ומיוחדת ביחוד נפלא ועצום במהותה ועצמותה הראשון שהיתה טפת מוח האב וגם עכשיו כבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש כדאיתא בגמי [נדה שם] לובן שממנו גידים ועצמות וצפרנים [וכמ"ש בע"ח שער החשמל בסוד לבושים של אדם הראשון בגן עדן שהיו צפרנים מבחי מוח תבונה] וככה ממש כביכול בשרש כל הנפש רוח ונשמה של כללות ישראל למעלה בירידתו ממדרגה למדרגה על ידי השתלשלות העולמות אבי"ע

לקוטי פירושים	מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים
<p>וגם עכשיו בבן יניקת הצפרניים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש: פשוט שהכוונה היא מוח שבראש הבן, ולא האב, וכמו שהוא במוח, וכמ"ש ג"כ לקמן בנמשל: כי יניקת וחיות נר"נ של עמי הארץ (הנמשל דצפרניים של בני בכורי ישראל) הוא מנר"נ של ראשי בני שבדרום (הנמשל דמוח וראש שלו). ולהעיר: בנמשל – נר"נ דעמי הארץ, ע"י דביקה בת"ח, מיוחדות במהותן הראשון, בשכינה ממש. וא"כ,</p>	<p>יומא ג: ברש"י⁴⁰. יציור כללי הגמרא בסוף מס' ברכות⁴¹. באריכות: ערוך השלם מע' יכל⁴². תשעה חדשים: ענינם נתבאר בביאורי זהר פנחס ד"ה בשעתא⁴³. פירוש המלות להצ"ע ע"פ ה' הושיעה⁴⁴. צפרני כו' תשעה חדשים כו' צפרנים: להעיר מיבמות פ: שהצפרנים נגמרים בסוף ט' חדשים⁴⁵. ועיין הגהות אדמו"ר נ"ע⁴⁶. עודנה קשורה ומיוחדת: לשון נקבה וביחיד, וא"כ קאי על הטפה. והפירוש: הטפה, אף כמו שנשתנתה להיות צפורן, עודנה קשורה במהותה כו'. נדה שם: לא.</p>
<p>לובן שממנו גידים ועצמות הצפרנים ממוח האב. ואולי הראי' (כדאיתא בגמרא . לובן כו") קאי ג"כ (רק) אמ"ש לפנ"ז (לפני פניו) "שאפי צפרני רגליו נתהוו מטפה כו" (ולא על מ"ש בסמיכות ממש ש"גם עכשיו בבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש"), וסדר הדברים – שבתחלה סיים ענינא דהתהוות הצפרנים ממוח האב, בהסבירו שגם לאחר שנשתנתה הטפה להיות צפורן קשורה במהותה ועצמותה הראשון שהיתה טפת מוח האב, וגם עכשיו בבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש, ולאח"כ חוזר ומביא ראי' על מ"ש לפנ"ז שאפילו הצפרניים נתהוו מטפת מוח האב: "כדאיתא בגמרא [נדה שם] לובן שממנו גידים ועצמות וצפרנים". או שהראי' היא גם לענין יניקתם וחיותם מהמוח אצל הבן – שכיון שנתהו מלובן (דמוח האב), בודאי שגם יניקתם (ממוח הבן) צ"ל משם (מהלובן). ודוחק.</p>	<p>שער החשמל: הוא שער מ"א ספ"א. אבי"ע: באורם וחלוקם: ראה לקמן פל"ט⁴⁷, אגה"ק סכ"ה⁴⁸. להעיר מע"ח שער כללות אבי"ע פ"א⁴⁹.</p>

40 "לפי שדבר קשה הוא לומר שהקב"ה . . . אומר כביכול כלומר על כרחינו יאמר כן כאילו אפשר לומר כן, וכן כל כביכול שבהש"ס". (41 "ר"ל התורה שנכתבה בכ"ב אותיות יכול לומר דבר זה, אבל לנו אי אפשר לאמרו. א"נ כ"ב נטריקון כתוב בתורה, כענין אמרים אלמלא מקרא כתוב א"א לאמרו". (42) ושם: "ברדד"ל נאמרה מלת כביכול בדרך מליצה להורות כי יש דברים גו ולהודיע כי הדבר נאמר רק בהשאלה ולא בעצמו ותומו של דבר, ומשתמשין בו בדברים שאינם דרך כבוד כלפי מעלה רק בלשון בונה שבעולם ובלשון בני אדם נאמרו". – ומביא שם ריבוי דוגמאות בחז"ל, ומביא גם ב' הפירושים הנ"ל ברש"י, ושק"ט בנוגע לניקוד תיבה זו. (43) ביהא"ז לאדהאמ"צ קיז, א. – ושם: "הטעם לזמן ט"ח דוקא היינו ענין ט' מיני צמזומים, כי ט' ירחי לידה הנה לכל חדש נעשה בחי צמזום והעלם מיוחד לנגד ט' ספירות . . . עד"מ . . . בהשפעת שכל עמוק שצ"ל ע"י בחי צמזום בתחילה כן בחי ט' ירחי לידה הן בחי ט' מיני צמזומים בשכל ומוחין דאימא לכל חודש צמזום שכל העלם מיוחד לגידול חודש זה כו". (44) דרמ"צ ח"ב רכב, א. – נדפס במילואים לרשימות על תהלים (יהל אור) עה"פ (ע' תריט). ושם: "צ"ל ט' חדשים . . . דוגמת צמיחה ע"י הזריעה שצ"ל זמן רב שתחלה שיהי נרקב הגרעין ונכלל בכח הצומח ואח"כ עד שצומח . . . וכן התהוות הולד מהטפת צריך ט' חדשים . . . עצירת השפע . . . במל' דאצי' ט' חדשים . . . כי החדשים במדות . . . ולע"ד אפ"ל כי זה שצריך עיכוב ט' חדשים מפני שבי"ע הם יש ואינו ערוך לאצי, ע"כ כדי שיומשך בבריאה צריך להתעכב תחלה במ' דאצילות כו' שאל"כ יפול בירידתו למטה . . . רק ע"י שנתעכב במ' מקור דבי"ע יתקיים כו". (45) "איזהו בן שמונה כל שלא כלו חדשיו . . . סימנין מוכיחין עליו שערו וצפרניו שלא גמרו". (46) נדפסו בקיצורים והערות לתניא ע' קיב. ושם: "ראה דשהיית הט"ח עיקר בשביל פעולת הצפרנים דבכדי שמהטפה יהיו צפרנים זה ע"י שהייתה ט"ח בבטן האם (וכמו"כ י"ל בכללות התהוות האברים החיצונים שבהם עיקר פעולת האם), משא"כ התהוות המוח (וכמו"כ י"ל האברים פנימים בכלל) אם כי פועל בהם השחי' בבטן האם, מ"מ עיקרן מטפת האב מצ"ע כו" (ועפ"ז מביא גם בנוגע לנשמות, עיי"ש). (47) ושם (נא, סע"ב ואילן): "בעולם היצירה מאירות שם מדותיו של א"ס ב"ה לבדן שהן אהבתו ופחדו ויראתו כו' . בעולם הבריאה מאירות שם חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה שהן מקור המדות ואם ושרש להן . . . ועולם האצילות (ש)הוא למעלה מהשכל וההשגה וההבנה לשכל נבוא, כי חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה מיוחדות שם בו בתכלית היחוד ביחוד עצום ונפלא ביתר שאת ויתר עז לאין קץ מבעולם הבריאה, כי שם ירדו להאיר בבחי צמזום כדי שיוכלו שכלים נברא' לקבל מהן חב"ד לידע את ה' ולהבין ולהשיג איזו השגה באור א"ס ב"ה כפי כח שכלים הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית". (48) ושם (קלט, סע"א ואילן): "ופי' מל' דאצילות הוא דבר ה' המחי' ומהוה נשמות הגדולות שהן מבחי אצילות . . . שהיו מרכבה לה' ממש ובטלים ממש במציאות אלו . . . מל' דבריאה הוא דבר ה' המחי' ומהוה הנשמות והמלאכים שבעולם הבריאה שאין מעלתם כמעלת האצי' וכו', ומלכות דעשי' הוא דבר ה' המחי' ומהוה את עוה"ז בכללו עד יסוד העפר והמים אשר מתחת לארץ". ובהמשך הענין שם (קמ, א): "ההארץ והמשכת החיות הנמשכת מרוח פיו יתברך מתחלקת לדי' מדרגות שונות שהן ד' עולמות אבי"ע, והשינוי הוא מחמת צמזומים ומסכים (רבים) לצמצם האור והחיות ולהסתירו שלא יאה מאיר כ"כ בעולם הבריאה כמו בעולם האצילות, ובעולם היצירה הוא ע"י צמזומים ומסכים יותר וכו'". (49) "תחלה הם ה"ס דאצילות, שהם מתחלת תיקו יומין עד סיום נוקבא דז"א . . . ואחריהן עולם בריאה, ובו י"ס ג"כ, דוגמת י"ס דאצילות, ונקרא עולם כסא הכבוד, יען הם למטה מנוקבא דז"א הנקרא כבוד, והבריאה כסא תחת', לכן נקרא עולם הבריאה כסא הכבוד. ואחריהן עולם יצירה, והוא י"ס ג"כ, ובוה העולם מטטרו"ן שר הפנים עם י' תכות מלאכים. ואחריהן עולם העשי', והם י' לגלי הרקיע הסובבים עליו אשר בתוכם ארץ התחתונה".

ליקוטי אמרים

מא

ובזהר חדש שהעיקר תלוי שיקדש עצמו בשעת תשמיש דווקא משא"כ בני עמי הארץ כוי היינו משום שאין לך נפש רוח ונשמה שאין לה לבוש מנפש דעצמות אביו ואמו וכל המצות שעושה הכל ע"י אותו הלבוש כוי ואפ"י השפע שנותנים לו מן השמים הכל ע"י לבוש זה ואם יקדש את עצמו ימשיך לבוש קדוש לנשמת בנו ואפילו היא נשמה גדולה צריכה לקידוש אביו כוי אבל הנשמה עצמה הנה לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ בא להיות בנו של אדם נבזה ושפל כוי כמ"ש האר"י ז"ל כל זה בליקוטי תורה פי וירא ובטעמי מצות פי בראשית:

לקוטי פירושים

יתאים עם האמור בתניא פ"ב שהוא מנרו"נ של ראשי בני. אלא שלא נגע זא"ו, וכמו שאין שייכות וסתירה מזה שהרגל מקבל חיות מן הדם (הוא הנפש) הנעשה מאכו"ש, לזה שהרגל חיותו מהנשמה שבראש. ואין זה ענין לשתי נפשות, כי הרי גם באו"ה כן הוא.

(אגרות קודש ח"י ע' רעג)

ומ"ש בזהר . . משא"כ בני עמי הארץ כוי: הפירושי שכוונת הקושיא מדברי הזהר שמי שאינו מקדש עצמו בשעת תשמיש אינו ממשיך כי אם מסט"א כוי, כפי שמסיים "משא"כ בני עמי-הארץ כוי", שממשיכים נפש דסט"א כוי [היפך האמור לעיל שנר"ג דכל בני, אפילו קל שבקלים, הם מחכמה עילאה] – לא נראה לי כלל וכלל, דא"כ הי' לו לפרש בתניא "ומ"ש בזהר ובז"ח דבני עמי הארץ ממשיכים נפש דסט"א, היינו משום כוי" (במקום לכתוב רק "שהעיקר תלוי שיקדש עצמו בשעת תשמיש"), ולא לרמז עיקר הקושיא בתיבת "כוי".

(תניא בצירוף מ"מ וכו' ע' צח)

ומ"ש בזהר . . היינו . . לבוש . . אבל הנשמה עצמה וכו': בזה מוסיף הדגשה עד כמה הנשמה כוי ממעל, וגם חילוקי המדרגות בנשמה הם מצד ההשתלשלות (שגם זה למעלה מעוה"ז), והמטה אין פועל בזה (שגם האב ואם בכלל המטה), עד שמ"ש בזהר כוי.

(שיעורים בספר התניא ע' 31 הערה 20)

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

ובזהר חדש: יא' יב' ?.

שאין לך נפש רוח נשמה: מכאן ואילך הוא לשון האר"י לבינוני הסדר.

לבוש: בביאור תניא בשם הצ"צ מובא דהלבוש היינו נפש השכלית. ומציון ג"כ לביאורי הזהר פנחס"ג. ואפ"י השפע: כלומר: לא מיבעי בנוגע לעשיית המצות שבוה נזקק להלבוש, דאם היא נשמה חדשה, הרי לא הורגלה בעוה"ז, ואם מגולגל, הרי עונותיו מונעין, או כשהוא קטן שאינו יכול לעשות מצות – כמבואר בליקוטי תורה וטעמי המצות דלקמן בפנים – אלא אפי' כוי, שאפילו השפע שנותנים לו מן השמים, שבוה אין צורך בסיוע, הנה גם זה נמשך ע"י הלבוש דוקא.

וטעמי מצות פי בראשית: מצות פו"ר.

61 ב"ח יא* (א): "והתקדשתם והייתם קדושים מלמד שצריך אדם לקדש עצמו בשעת תשמיש . . שלא יעשו פריצותא וחציפותא ולא לשום זנות כבהמות . . ההוא עוברא דאתיליד ליהוי פריץ חצוף זונה רשע ואינו בכלל זרע אמת, וכל הובעל לשם מצוה ומקדש עצמו ומכוין לבו לשמים, הו' ל' בנין דמעלי צדיקים וחסידים יראי שמים קדישין כוי". 62 ושם (ע' ו): "פי' אדמו"ר מהרמ"מ נ"ע בהגהות תניא – נדפס בקיצורים והערות לתניא ס"ע עה. 63 דמ"ג ע"ב – הוצאת תקע"ו [ובהוצאת תרכ"א ואילך – ק"ו, ב]. – ושם: "נזכר בע"ח . . שיש לכל נשמה בחי' לבוש מבחי' נוגה ונק' נפש דנוגה והוא נפש הבהמיו' כידוע . . ולבוש דנפש זו (ש"הקב"ה נותן נפש", נפש האלקי) הוא לבוש דנוגה מן האב ואם מן הלובר ואודם שמולידין לפי טבעם בנפשם החיונית בשכל ומדות".

(* כנראה לא ה' ה"ח תח"י רבינו באותה שנה, ולכן כתב יא' יב' ?).